

INFORMACIJOS

Nr. 11 (34)

1953 m. kovo 11 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos "Informacijos" yra savaitinis Krašto Valdybos organas, skiriamas tik spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pasinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais, maloniai prašomos nurodyti šaltinį: PLB Vok. "Informacijos".

EUROPOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE

DIDŽ. BRITANIJA

- Didž. Britanijos Lietuvių S-ga rengia "Britanijos Lietuvio" loteriją, kurią numato pravesti gegužės mėn. pradžioje. Pelnas skiriamas laikraščio leidimui paremti. Dideliame laimėjimų skaičiuje, tarp kitko, numatyta ir kelionės į kitus Europos kraštus bei nemokamos ten atostogos.

Ši loterija, PLB kraštų valdyboms talkininkaujant, bus pravesta visoje Europos lietuvių bendruomenėje. Bilietų kaina numatoma: Didž. Britanijoje - 1 šil., Vokietijoje - 0,50 DM.

ŠVEICARIJA

-- PLB Šveicarijos Krašto Valdybos rūpesčiu, numatoma didesniai vaikų skaičiui iš Vokietijos sudaryti galimybę praleisti atostogas Šveicarijoje. Valdybos pirmininkas p. J. Stankus yra gavęs iš visos eilės šveicariečių ir šveicarų draugijų tuo reikalu pasiūlymą. Artimiausiu laiku Vokietijoje bus parenkami kandidatai.

- Vienas didžiųjų Šveicarijos iliustruotų žurnalų "SIE und ER" idėjo PLB Šveicarijos Krašto Valdybos atsišaukimą remti Vasario 16 gimnaziją ir, bendrai, lietuvių tremtinių vaikus Vokietijoje. Ten pat dedama ir nuotrauka, kurioje vaizduojami Hannover-Stöckeno stovyklos vaikai, skaitą lietuviškas knygas.

VOKIETIJA

- Š.m. kovo 6 d. PLB Vokietijos Krašto Valdybos švietimo inspektorius A. Venolauskas aplankė Salzgitter-Lebenstedto Vargų Mokyklą. Tai didžiausia vaikų skaičiumi vargų mokykla visoje Vokietijoje, kurią dabar lanko 93 vaikai, padalinti į dvi grupes. Šios mokyklos mokytojai yra p.F.Stončienė ir p.Mosiliūnas. Pamokos vyksta dukart į savaitę, po 2 valandas, vietos pradžios mokyklos patalpose. Dalis mokinių lietuviškai kalba gerai, bet dauguma silpnokai, todėl jiems vargų mokykla ypatingai reikalinga. Yra vaikų ir visi lietuviškai nekalbančių. Tačiau mąlonų išpūdį sudaro, kai visi vaikai gražiai ir noriai dainuoja lietuviškas dainas.

Darbą mokykloje labai sunkina lietuviškų elementorių stoka. Stovykloje gražiai veikia skautų skiltis, vedovaujama jauno, energingo skiltininko Šliažo.

- Gautingo (prie Mūncheno) tbc sanatorijoje įrengtoje amatų mokykloje yra laisvų vietų ir stovyklose gyveną buvę džiovininkai gali būti į šią mokyklą priimti. Joje yra šie kursai: šaltkalvių, stalių, siuvėjų ir pudėjų. Kursai tęsiasi šešis mėnesius. Kursantai yra gydytojų priežiūroje.

Norintieji į šią amatų mokyklą įstoti, iš Lungenfürsorge arba Landesversicherung (Kostenträger) ištaigos, t.y., tos ištaigos, kuri norintįjį stoti mokyklon išlaiko, per savo tautinio komiteto pirmininką turi gauti atitinkamą blanką. Šį blanką užpildžius, jį reikia pristatyti ištaigai, iš kurios gaunamas išlankymas.

Gautingo apylinkės valdyba pataria buvusiems džiovininkams lietuviams šia proga pasinaudoti.

- PLB Vokietijos Krašto Valdyba gavo žinią, kad Canberros lietuviai, Australijoje, kurių ten esama apie porą šimtų, surinko ir išsiuntė Vokietijos lietuvių šalpai apie 135 kg drabužių bei avalynės. Šias gėrybes apsiėmė nemokamai pergabenti Australijos Raudonasis Kryžius.

- NCWC praneša, kad iš Kompensacijų Fondo, Paryžiuje, gauta tam tikra suma pinigų išdalinti nacionalsocialistų persekiojtiesiems asmenims. Pinigai skiriami šių kategorijų asmenims:

1. Lenkų tautybės asmenims, ne žydų tautybės, kurie yra buvę nacionalsocialistų medicininių tyrimų kaetuose aukos.
2. Vokiečių ir austrų tautybės asmenims, ne žydų tautybės, kurie yra buvę nacionalsocialistų persekiojimų aukos.
3. Nacionalsocialistų persekiojimų aukoms, ne žydų tautybės, gyvenančioms Vakarų Europoje (įskaitant ir DP), kurie neįeina I ir II grupėn.

Išsamesnių žinių galima gauti NCWC įstaigose.

IŠ VOKIEČIŲ SPAUDOS

- Laikraštyje "Giessener Anzeiger" vasario 21 d. tūlas Jürgen Schüller aprašo Klaipėdą ir Klaipėdos kraštą, pažymėdamas, kad tai nuo amžių buvusi vokiečių žemė ir vokiečiai niekuomet to krašto neatsisakysią.

"Daug vargo Klaipėdos kraštas ir miestas turėjo pakenkti pirmojo karo metu, rusams ten išiveržus, ir ypatingai sunkiai kentėjo kraštas ir gyventojai dėl pagal Versalio sutartį padaryto atskyrimo nuo Vokietijos ir dėl po to sekusios prancūzų ir lietuvių okupacijos. Nors gyventojai tarp 1925 ir 1938 metų šešis kartus rinkimais pasisakė už Vokietiją, tačiau tik 1939 m. pavyko prisijungti prie Reicho", rašo straipsnio autorius.

Toliau aprašoma dabartinė Klaipėdos krašto padėtis ir brigiama mums jau įprastais sentimentais vokiečių ordinų dvasioje.

- "Die Neue Zeitung", leidžiamas Berlyne, vasario 8 d. dėdą platų straipsnį apie Estiją, jos istoriją, ūkį, gyvenimą sovietų okupacijoje. Laikraštis pareiškia viltį, kad tokiai kultūringai tautai bus lemtas šviesesnis rytojus.

- "Greitieji transportai į Sibirą. Pobaltijo Kraštų tautos nūnustoję vilties" - tokia antraštė "Frankfurter Neue Presse General-Anzeiger", Frankfurt, š.m. vasario 27 d. dėdą savo korespondento iš Švedijos pranešimą apie Pobaltiją.

Straipsnyje, tarp kitko, pažymima, jog, nors naujai sudarytai estų egzilinei vyriausybei rankos yra surištos, jau pats tokios vyriausybės sudarymo faktas įrodo, kad Pobaltijo tautos nėra nūnustojusios vilties atgrūti savo kraštų laisvę. Pasak laikraščio, Stockholme gaunamomis žiniomis, vienbalsiai patvirtinama, kad Pobaltijo tautos, nežiūrint negirdėtos priešpūdros ir visiškai izoliavimo nuo likusiojo pasaulio, nežiūrint smarkios rusifikacijos ir nuolatinių trėmimų, nėra rezignavusios. Prie to daug prisidedą "Amerikos Balso" pranešimai, kurių, nežiūrint griežtos kontrolės, uoliai klausomasi.

- "Die Neue Zeitung" š.m. vasario 21/22 d. numeryje, straipsnyje "Rytų Europos emigrantų problemos", plačiai rašo apie naujai sudarytą estų tremtinių egzilinę vyriausybę, kurios priešakyje yra estų tautinės tarybos pirmininkas Dr.Rei, buvęs paskutinis laisvosios Estijos pasiuntinys Maskvoje.

Toliau laikraštis praneša, kad buvęs lenkų karo ministeris ir vyriausias lenkų kariuomenės vadas, generolas Sosnkowski, yra numatytas lenkų egziliniu prezidentu. Jam esą pasisekė sujungti lenkų politines jėgas, pasiekus tarp lenkų egzilinės vyriausybės Londone ir opozicijoje esamų partijų sutarimo. Daugumos lenkų tremtinių partijų nepripažintas, dabartinis lenkų egzilinis prezidentas Żaleski pareiškė savo sutikimą iš einamųjų pareigų pasitraukti generolo Sosnkowskio naudai. Opozicinės lenkų

partijos pareiškė sutinkančios su šiuo sprendimu, kuriuo baigiamas ilgas metus trukęs konfliktas ir pasiekiamas lenkų tremtinių konsolidacijos.

Generolas Sosnkowski, kuris šiuo metu yra išskridęs į New Yorką, po poros mėnesių grįš į Londoną. New Yorke yra numatomas lenkų tremtinių diplomatų suvažiavimas, kuriame, šalia gen. Sosnkowskio ir lenkų egzilinės vyriausybės užsienių reikalų ministro Sokolowskio, dalyvaus lenkų egziliniai pasiuntiniai iš įvairių kraštų. Suvažiavime bus nustatytos lenkų tremtinių pagrindinės politikos gairės.

Laikraštis toliau pomini ukrainiečių tremtinių New Yorke, Londone ir kituose vakarų pasaulio didmiesčiuose surengtus Ukrainos nepriklausomybės paskelbimo 35 sukakties minėjimus, kurie praėjo ypatingo ukrainiečių tremtinių aktyvumo ženkle. Prieš mėnesį Munchene įvykusiame ukrainiečių kilmės amerikiečių ir ukrainiečių tremtinių suvažiavime sudaryta darbo komisija paruošė bendradarbiavimo su "Amerikiečių Komitetu Rusijos Tautoms Išlaisvinti" planą. Be to, laikraštis praneša, kad ukrainiečiai tremtiniai įsteigė antikomunistinę buvusių sovietų armijos karių sąjungą.

Toliau laikraštis rašo, kad Munchene neseniai įvykęs kaukaziečių atstovų iš įvairių kraštų suvažiavimas, kurio metu buvo sudarytas nepriklausomo Kaukazo komitetas, vadovaujamas Turkijoje gyvenančio paskutiniojo Azerbeidžano respublikos prezidento Ressel-Zade. Suvažiavimas pasiuntė Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui Trygve Lie telegramą, kurioje nurodoma 1944 m. sovietų vyriausybės įvykdytas siaurės Kaukaze žudynes. Kaukazo tremtinių atstovai reikalauja ši klausimą iškelti Jungtinių Tautų pilnaties posėdyje.

PABĖGĖLIAI APIE LATVIJĄ (Tęsinys)

Repatriantų likimas.

Apie tuos karius, kuriuos Švedijos vyriausybė 1946 m. išdovė rusams, bėgliai žino tik dviejų likimą. Dama buvo pristatytas prie kelių tiesimo darbų ir nelaimingo atsitikimo metu suvežinėtas. Miemis dar gyvena ir dirba Liepojoje. Niekas negirdėjęs apie Dr. Eichfussą ir kitus. Perkonės valsčiuje buvo iš Vokietijos anglų zonos repatriavusi Keirių šeima. Ji 1949 m. deportuota į Sibirą. Tas pats atsitikę ir su kita latvių šeima, kuri taip pat grįžusi namo iš Vokietijos anglų zonos.

"Dėl suprantamų priežasčių, mes nenorime daug kalbėti apie tai, kas liečia partizanų veiklą Latvijoje. Tikrai pažymėsime, kad labai žiauri akcija prieš partizanus ir visus, kurie buvo įtarti turį su jais ryšius, buvo pravesta 1948 m.", rašo "Latvija".

Tvirtovė.

Liepoją bėgliniai vizduoja kaip labai smarkiai militarizuotą miestą, kuris beveik panašus į tvirtovę. Prekybos uosto Liepojoje praktiškai kaip ir nėra, yra tiksliai karo uostas, kur pilna povandeninių ir kitų karo laivų. Pačiame mieste pilna pasienio apsaugos dalinių. Apmokymas atliekamas gatvėse, visą dieną skamba komandos ir dešnavimas, kuris rėžia ausis. Mažiausiai kas trečias Liepojos gyventojas yra rusas.

Kokie tikrumoje planai yra okupantų galvose, ryšium su pasiruošimu karui, labai gražų pavyzdį papasakojo Zenis Nicis. Jau ilgą laiką svarstęs apie pabėgimą, jis daręs žygių, kad viena rusė siuvėja, tikriau sakant, jos vyras, kuris yra partijos narys ir užima augštą vietą partijoje, atpirktų Nicio sunkvežimį. Norėdamas užmaskuoti savo tikrąją mintį, Nicis sakęs, jog už gautus pinigus jis noris pirkti šeimai namuką. Rusė, būdama draugiškai nusiteikusi, pareiškusi, kad Nicis tokios kvailybės nedarytų. Karas esąs neišvengiamas ir, jam kilus, nė vieno latvio čia nepaliksia, nepaliksia net ir tie, kurie būtų rusyse pasislėpę. Jos vyras vieną naktį grįžęs namo maždaug 4-5 val., nes turėjęs dirbti prie atitinkamo plano paruošimo. Tad geriau Nicis tepasilaikąs sunkvežimį, negu galvojęs apie namų pirkimą.

Kaip ten bebūtų, latviai tėvynėje laukia karo ir išgelbėjimo, drauge būdami įsitikinę, kad "burbulis rusų nepabaidys", - jie supranta tik stiprią kalbą!

Paskutiniai įvykiai Kremliuje ir satelitų kraštuose sukėlė milžiniško susijudėjimo tarp žydų, kurie Liepojoje ir Rygoje atsirodo, grįžę iš Sovietų Sąjungos. "Liepojos žydai buvo taip išibauginę, kad nežinojo, kur sprukti, pareiškia mūsų tautiečiai", rašo laikraštis. Rusai, savo ruožtu, rengiasi tikriems "pogromams", šaukdami, kad dabar reikės mušti visus žydus. Liepojos batų fabriko rusai darbininkai vieną dieną laukė pasirodant žydų tautybės fabriko direktoriaus, ketindami jį nulintiuoti. Sužinoję apie tuos pasiruošimus, direktorius tą dieną visai nepasirodė.

Nežinomas pasaulis.

"Ką gali žmonėms, nešantiems sovietų jungą, duoti laikraščiai?"

"Taip, aš abonavau du laikraščius - "Kovą" ir "Komunistą", pareiškia Nicis, "bet man juos reikėjo abonuoti svarbiausia todėl, kad nėra taip lengva kito popieriaus gauti. O namuose popieriaus reikalinga...".

Iš užsienio gauti laikraščių draudžiama. Patenka nemalonėn ir tie, kurie kada nors gauna laiškus ar rūbų siuntinių iš užsienio. Rašyti į užsienį taip pat rizikinga. Suprantama, oficialiai tas nėra uždrausta. Oficialiai taip pat niekam nedraudžiama klausytis užsienio radio stočių. Bet atsitikimai, kai rašiusiems laiškus ar klausiusiems radio buvo taikomos darbovietėje represijos, žmones nuo to atbaidė. Yra patvarkymas, kad visi, rašantieji laiškus, turi nurodyti savo pavardę ir adresą. Į užsienį siunčiami laišukai taip pat turi pereiti cenzūrą. Jei, pav., į pašto

dēzute būtu īmestas laiškas su fiktyvia siuntēja pavarde, cenzorius, patikrinēs kartotekā ir nustatēs, kad tokio gyventojā Liepojojē nēra, be pasigailējimo numeta laiškā popierius dēzēn.

Kad užsienyje yra didelis skaičius latvių pabėgėlių, kad jie rūpinasi savo kultūros išlaikymu ir veikia taip pat politinėje srityje, to okupantai ir jų bendradarbiai vengia minėti. Sverbiusias ir patikimiasias šaltinis apie laisvąją pasaulį latviams tėvynėje yra "Amerikos Balsas", bet jo klausytis draudžiama.

Radio aparatus galima pirkti be jokio leidimo. Taip pat ir pačius stipriusias priimtuvus. Tačiau, pav., naujų VEF firmos radio aparatų kokybė gana menka. Ž.Nicis nusipirkęs devynių lempų aparatą už 1188 rublių. "Dėžė buvusi milžiniška, - jis juokiasi, - išdavusi visokius brėškėjimus ir traškėjimus, bet daugiau beveik nieko".

Jei "Amerikos Balsas" klausymas nėra debar-jokia paslaptis, tai pasėkos gali būti labai sunkios, ypatingai tais atvejais, kai klausytojai žinias neobjektyviai supranta. Pav., praėjusiais metais būrelis latvių, pasiklausę "Amerikos Balsas", buvo įsitikinę, kad lemtingieji įvykiai jau čia pat. Prasidėjo išgėrimas, kurio metu buvo iškvotasi ir imonės turtas. Jie visi po to gavę nuo 10 iki 25 metus. Suprantama, apie pačių latvių reikalus ir "Amerikos Balsas" negali duoti tėvynei tikro vaizdo. Iš mūsų politikų, ryšium su "Amerikos Balsas" transliracijomis, populiariausias yra ministeris J. Feldmanis. Latviai tėvynėje įsitikinę, kad Feldmeniui numatytas aukštas postas laisvojoje Latvijoje.

Kolchozų vergai.

Jei miestuose žmonės šiaip taip dar gali gyventi, tai ūkininkų padėtis yra labai sunki. Kai bėgliai buvo paklausti, kaip debar bendrai atrodo Latvijos kaimas, jie atsakė: "Debar? Debar po sniegu yra runkeliai, bulvės ir kitas derlius, nes derlius nuėmimas labai prastai įvykdytas".

Privačių ūkių Latvijoje nebėra. Jei kas ir būtų atsilaikęs ir nėjęs į kolchozą, jei jam ir būtų tekusi laimė išsigelbėti iš deportacijų, tai privačiai ūkininkauti negalėtų vien dėl . . ., milžiniškų mokesčių. Kiekviename valsčiuje (oficialiai valsčių pavadinimai nebeegzistuoja, bet vistiek juos visi vartoja) yra maždaug po tris kolchozus. Bet ūkiuose nėra žmonių. Taip pat nėra to, kad karo metu ištuštėjusiose sodybose būtų susispietę rusai, - ne, rusai nevažiuoja į Latviją, kad vargtų kolchozuose, jie daugiau plūsta į miestus. Kolchozuose jų galima užtikti tik administracijoje. Į Vokietiją ar Švediją išbėgusiųjų sodybos praliktos likimo valiai. Trobesiai pamažu griūna, o žemė prijungta prie kolchozų.

Taip vadinamuose kolchozų centruose yra įvestas bendras katalas. Bet šiaip kaimų gyventojai maitinasi kiekvienas namie. Buvo paskelbtos 300 rublių premijos tiems, kurie traktorių pagalba nukels savo trobas į kolchozų centrus. Bet žmonių tai nevilioja.

Kolchoze darbai yra jau iš ankst. nusakyti ir paskirstyti. Kolchozininkai turi 6 val. ryto prisistatyti nurodytam darbui vieton, nežiūrint, kad jie kartais yra 5 ar 10 km nuo jų gyvenamųjų vietų. Kaip nuvykti į darbovietę, yra jų počių reikalas. Privačiai arklius laikyti draudžiama.

Žarijos po pelenais.

Gyvenimas eina toliau, prie daug ko galima priprasti, daug ką galima pakelti, apatiškai pasiduriant likimui. Kartais latviai tėviškėje nebegali nuslėpti savo nusivylimo ir sarkastiškai pasako, kad Dievo nebėra. Labai plačiai paplitęs pakeruckliškas humoras. Suėmimai ir kalinimai pasidarė tiek įprosti, kad, jei nutelsiama tik porai metų, į tai žiūrima kaip į nesėkmę, pav., kaip anksčiau dviejų dienų areštą. "Tai tik šiaip pasisėdėjimas", sako latviai tėvynėje. Kiek blogiau, kai gauna 5 ar daugiau metų.

Apie gerą darbą mustaiką ir drausmę, apie ką nuolat skelbia "Kova" ir Rygos radijofonas, tikrumoje nei ženkle niekur nepastebėsi. Pav., Tosmarėje jau ilgą laiką dirbama žemiu normis. Kalbose su vyresniaisiais vyrauja tikras rusiškas tonas. Įėjus į kabinetą, giliai sukūšamos rankos į kelnių kišenes, kepurė nusmaukiama ant pakaušio, sodriai nusispiaunama, nusikeikiama pora triaugščių rusiškų keiksmų, vėl nusispiaunama ir tik po to einama prie reikalo.

Tauta yra visiškai abejinga tam, kas kalbama mitinguose, kas įvyksta valdžios viršūnėse.

"Tai Kiršteino jau nebėra poste?", - kas nors klausia.

"Taip, gal būt, kad jau nėra".

"O Vilis Lacis?"

"Taip, tas jau kurį laiką Rygoje sėdi". Ką jis daro, ką kalba ir rašo, nesvarbu.

"Partijos 19 kongresas?"

"Taip, buvo kažkokios socialistinės lenktynės, kažkoks kongresas. Kas tai per kongresas, ar gi mums žinoti?"

Atrodo, visą kasdienybę, visas mintis ir darbus yra apdenęs pelenų sluogsnis. Bet tai ir yra tik pelenai, po kuriais nėra dar užgesusios karštos žarijos. Ta prasme bolsėvikai nemeluoja, kad "buržuazinis nacionalizmas" dar ne visai išnaikintas. Vidurinioji ir vyresnioji karta gerai prisimena laisvą gyvenimą Latvijoje. Prisiminimai pinasi su viltimis, kad bus permaina.

Priešingai praėjusią vasarą girdėtoms kalboms, dabartiniai bėgliai teigia, kad tauta negalvoja apie karą, kaip kokią nežinomo likimo nešėją. Tauta tiki, kad po būsimo karo vėl bus laisva Latvijos valstybė, taip pat bus laisva Estija ir Lietuva. Ar galima būtų ir reikėtų sudaryti Baltijos federaciją, apie tai krašte diskutuoti nėra sąlygų.

Gal būt, labiausiai paguodžianti žinia, kurią mums perduoda bėgliai, yra toji, kad mokyklinio amžiaus vaikai vis dar yra savo tėvų tautinio auklėjimo įtakoje. Mokyklose daroma viskas, kas tik imanoma, pritraukti vaikus į komjaunuolius, bet raudonas kaklaryšis yra tik išorinis ženklas. Latvių jaunimas auga ateičiai, Laisvos Latvijos ateičiai. Terorą reikėtų neišvaiduojamai sustiprinti, kad tai būtų pakeista, baigia laikraštis.
